

Семенюта Наталія Сергіївна
слідчий Гуляйпільського РВ ГУМВС
України в Запорізькій області
(Україна, Запорізька область,
м. Гуляйполе)

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Анотація

В статті розглянуто деякі напрямки діяльності органів внутрішніх справ України щодо недопущення порушення конституційних прав і свобод людини.

Ключові слова: захист прав і свобод людини, законні інтереси громадян, забезпечення прав і свобод людини, принцип соціальної справедливості, гуманізм.

В процесі розвитку правової демократичної держави захист прав людини є однією з тих проблем, які всебічно вивчаються та розроблюються. Чинна Конституція (ст. 3) стверджує, що людина, її здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави [1].

Побудова державності українського народу на демократичних основах можлива тільки при забезпеченні народовладдя, прав і свобод людини і громадянина. При цьому слід враховувати, що народ не може вважатися суверенним, коли особистість не володіє реально гарантованими законом основними правами і свободами, і коли громадяни не виконують покладені на них обов'язки. Там, де

не забезпечується конституційна законність, порушуються права і свободи людини і громадянина, важко говорити про наявність чіткої стратегії державного будівництва. Посилення потенціалу народовладдя і реалізація конституційно-правового статусу особистості повинні йти паралельно в стратегії становлення державності [2, с. 138].

Проблема охорони й захисту прав, свобод та законних інтересів громадян на нинішньому етапі розбудови України як правової демократичної держави набула особливої актуальності. Актуальність проблеми захисту прав людини в діяльності органів внутрішніх справ підтверджується тим, що все частіше трапляються випадки порушення прав і свобод людини, але найбільше вони поширені в сфері адміністративної та кримінально-процесуальної діяльності міліції. Виникає проблема у вдосконаленні існуючих і ставленні нових механізмів на базі сучасного законодавства, які дозволять людині ефективно захищати свої права і законні інтереси. Зміцнення правопорядку в країні вимагає не лише цілеспрямованих та високоорганізованих дій з боку владних структур і сил правопорядку, але й консолідації зусиль у цій справі.

Ідея верховенства права, пов'язана зі станом правової захищеності особи, забезпечення її гідності та відповідних процедур захисту лежать в основі концепції правової держави. Існування правопорядку, в якому

тісно пов'язані такі елементи, як права й свободи людини, суверенітет народу та належні правові процедури здійснення публічної влади створюють механізм конституційної держави. Тому в конституційній державі особі має бути гарантовано процедури правового та соціально-правового захисту. Принцип суверенітету народу в структурі прав і свобод людини створює гарантії визначення органами держави через демократичні процедури стратегічних напрямків їх забезпечення, стану законодавчого регулювання, упорядкування та обмеження свободи розсуду органів виконавчої влади, особливостей правозастосування судовими органами [3, с. 49].

Проблеми взаємовідносин органів внутрішніх справ та особи завжди викликали і викликають активну увагу дослідників. Важкий внесок у розробку питань, пов'язаних із захистом прав та законних інтересів людини і громадянина в діяльності органів внутрішніх справ зробили такі науковці як С. Сворока, П. Макушев, А. Мінюков, Я. Яценюк та ряд інших вчених. Аналіз публікацій цих науковців свідчить, що проблема забезпечення, реалізації, охорони і захисту прав, свобод і законних інтересів людини на сучасному етапі розбудови правової держави знаходиться на одному з основних місць, оскільки одним з основних обов'язків міліції є повага до людини і охорона її конституційних прав та законних інтересів.

Метою даної статті є аналіз правових засад діяльності міліції у напрямку недопущення порушень конституційних прав і свобод людини і громадянина. Для її досягнення необхідно визначити напрямки діяльності міліції у сфері захисту прав та свобод громадян, а також проаналізувати завдання та функції міліції щодо забезпечення, реалізації, охорони й захисту прав, свобод та законних інтересів громадян.

Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України) [4]. Держава діє через систему державних органів і державних механізмів. Виходячи з вищенаведеної конституційної норми, в діяльності всіх державних органів мав би визначатися пріоритет-людина, тобто людина має право звернутися до будь-якого державного органу, державного службовця на адекватне реагування на її звернення.

Показник ефективності роботи правоохоронних органів – це довіра громадян державі. Міра цієї довіри прямо визначається тим, як вона захищає інтереси своїх громадян від свавілля правопорушників.

Забезпечення прав і свобод людини, як зазначає П. Рабінович, включає три такі елементи державної діяльності: сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загально соціальних гарантій); охорона прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів,

зокрема юридичних, щодо попередження, профілактики правопорушень); захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності) [5, с. 95]. Цей напрямок діяльності є однією з основних функцій сучасної держави, а здійснення захисту прав і свобод людини – однією з форм реалізації функції їх забезпечення [6, с. 204]. Сфера діяльності органів внутрішніх справ має складну структуру, вона включає в себе певні групи суспільних відносин, що пов'язані з захистом особи та держави від злочинів та інших посягань, і містить забезпечення суспільного порядку та суспільної безпеки, захист об'єктів незалежно від форм власності; розкриття й розслідування злочинів; виправлення й перевиховання засуджених та інші. Правозахисна орієнтація більшості їх функцій закономірна і обумовлена вирішенням переважно охоронних завдань, а також стосовно прав та свобод людини і громадянина окремо. Це не випадково, оскільки основу прав та свобод становлять важливі для особи блага в економічному, політичному, духовному та особистому житті, а більшість злочинів та адміністративних правопорушень, з якими ведуть боротьбу органи внутрішніх справ, безпосередньо чи опосередковано зазіхають на ці блага. Від ефективності боротьби залежить можливість користування ними особою, реальність і міцність їх прав та свобод, тобто те, що впливає на рівень демократизму,

благополуччя та стабільності суспільства, на законність і правопорядок [7, с. 204].

Відповідно до статті 2 Закону України «Про міліцію» основними завданнями міліції є: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорона і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних посягань; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків [8].

Зазначені завдання визначають напрями діяльності міліції у сфері захисту прав та свобод громадян.

Аналіз завдань та функцій, виконуваних різними підрозділами системи МВС України, свідчить, що в діяльності органів внутрішніх справ питання забезпечення, реалізації, охорони й захисту прав, свобод та законних інтересів громадян посідають особливе місце. Міліція – система державних органів виконавчої влади, які покликані захищати насамперед життя, здоров'я, права та свободи громадян [9, с. 185].

Виконуючи свої функціональні обов'язки, працівник міліції зобов'язаний перш за все захищати права та свободи громадян, неухильно дотримуватись при цьому принципу законності. В діяльності міліції недопустимо – захищати права одних, порушуючи при цьому права та законні інтереси інших [10, с. 48].

Аналіз законодавства та практика роботи різноманітних служб дозволяють виявити такі основні напрямки діяльності органів МВС України щодо забезпечення реалізації, охорони та захисту конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян: а) захист людини, її життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів незалежно від віку, статі, національності, расової належності, мови та інші; б) недопущення у своїй діяльності незаконних обмежень та порушень прав, свобод та законних інтересів громадян; в) безпосередня охорона задекларованих в Основному Законі прав, свобод та законних інтересів громадян; г) забезпечення необхідних умов реалізації громадянами певних прав, свобод та законних інтересів [11, с. 186].

Співробітник органу внутрішніх справ – це особа, покликана стати вище своїх навичок; він повинен будувати свою діяльність так, як цього вимагають найвищі інтереси суспільства. Якість і ефективність виконання співробітниками органу внутрішніх справ

своєї роботи створює імідж всієї міліції і впливає на правосвідомість і правову культуру суспільства, що є важливим на сучасному етапі розвитку нашої держави.

Міліція, реалізуючи державну політику в будь-якій сфері суспільного життя, перш за все повинна не допускати порушення прав і свобод людини. Питання охорони та захисту прав громадян в діяльності міліції є пріоритетними. Важливим та основним її завданням є захист життя, здоров'я, прав та свобод громадян, їх майна та житла. Працівники міліції повинні забезпечувати охорону прав, свобод та законних інтересів громадян, надавати невідкладну допомогу особам, які її потребують.

Захищаючи права та свободи людини, її законні інтереси працівники міліції повинні опиратися на: принципи законності та соціальної справедливості; відповідний рівень професійної та загально юридичної підготовки в сфері забезпечення реалізації громадянських прав і свобод; морально-етичні засади гуманізму; знання форм, методів та тактичних особливостей захисту прав і свобод особи в інших країнах [12, с. 51].

Отже, дотримання конституційних прав і свобод людини є основним обов'язком і пріоритетним напрямком діяльності органів внутрішніх справ. Міліція стоїть на сторожі

закону і є неприпустимим з її боку порушення прав та свобод людини і громадянина, оскільки саме міліція повинна суворо дотримуватися законності і забезпечувати охорону прав та законних інтересів людини і громадянина. Основними напрямками діяльності органів внутрішніх справ України щодо забезпечення реалізації, охорони та захисту конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян є захист людини, її життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів та недопущення у своїй діяльності незаконних обмежень та порушень прав, свобод та законних інтересів громадян. Діяльність органів внутрішніх справ повинна базуватися на засадах законності, гуманізму та соціальної справедливості. Людина та її конституційні права є найвищою цінністю держави. Дії ОВС мають бути адекватними та своєчасними для вжиття необхідних заходів. Головне завдання ОВС на цьому етапі полягає в поверненні довіри народу через відкриту й зрозумілу політику, орієнтовану на відновлення втрачених прав і притягнення винних до відповідальності. Тому, найголовнішим завданням органів внутрішніх справ, на яких покладено обов'язок захищати й охороняти права людини, є вироблення власних дієвих механізмів щодо їх ефективного забезпечення.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. *Тодика Ю. Н.* Конституція України: проблеми теорії і практики: Монографія. – Харків: Факт, 2000. – 265 с.
3. *Наливайко Т.В.* Права та свободи в Україні: конституційно-правовий механізм захисту // Часопис Київського університету права. – 2009. - № 2 – С. 49-55.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
5. Конституційно-правові засади становлення української державності / За ред. *В.Я. Тація, Ю.М. Тодики.* – Х., 2003. – 295 с.
6. *Шило О.* Судовий захист як вид державного захисту прав і законних інтересів людини в правовій державі // Вісник Академії правових наук України. – 2006. - № 2 (45) – С. 203-213.
7. Там само.
8. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р. із наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 4.
9. *Черняк Н.П.* Роль органів внутрішніх справ у реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина: Матеріали міжнародно-наукової практичної конференції (м. Запоріжжя 11-12 грудня 2003 р.). – Запоріжжя: ЗЮІ МВС України. – 2003. – с.183-187.
10. *Яценюк Я.* Захист конституційних прав і свобод в діяльності Органів внутрішніх справ України: ч.1 Збірник наукових статей / За ред. О. Добржанського, С. Свороки. – Чернівці, 2005.- с. 43-52.
11. *Черняк Н.П.* Роль органів внутрішніх справ у реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина: Матеріали міжнародно-наукової практичної конференції (м. Запоріжжя 11-12 грудня 2003 р.). – Запоріжжя: ЗЮІ МВС України. – 2003. – с.183-187.
12. *Яценюк Я.* Захист конституційних прав і свобод в діяльності органів внутрішніх справ України: ч.1. Збірник наукових статей / За ред. О. Добржанського, С. Свороки. – Чернівці, 2005.- с. 43-52.

**СОБЛЮДЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ**

Аннотация

В статье рассмотрены некоторые направления деятельности органов внутренних дел Украины с целью недопущения нарушений конституционных прав и свобод человека.

Ключевые слова: *защита прав и свобод человека, законные интересы граждан, обеспечение прав и свобод человека, принцип социальной справедливости, гуманизм.*

